

filmoteca *Arcadia*

Violeta Tena

Periodista del setmanari *El Temps* i membre de l'executiva de la Unió de Periodistes Valencians

vtena@eltemps.cat

El desembre passat es va fer públic l'informe de l'Observatori del Sistema de Salut de Catalunya. En l'estudi s'evidenciava l'impacte que la crisi té sobre la salut mental de les persones. Els parats de llarga durada, advertia, acudeixen tres voltes i mitja més als centres de salut mental que la mitjana. Els facultatius s'estan fent un fart de receptar antidepressius, ansiolítics, antipsicòtics i sedants, medicaments, en definitiva, que ajuden a alleujar el malestar individual en un període de confusió col·lectiva. Placibos contra la rebel·lió. A alguns les píndoles no els funcionen i opten per baixar-se del món. Segons el mateix informe, en els últims anys l'índex de suïcidis a Catalunya s'ha incrementat, sobretot degut a que s'ha registrat un augment entre les persones d'entre 40 i 60 anys, just la franja d'edat on més s'acarnissa l'atur de llarga durada. Casualitat? Possiblement no.

Una mica per sobre dels 40 anys està Bruno Davert, el protagonista de la pel·lícula *Arcadia* (Le Coupe-ret), dirigida per Costa-Gavras, nom amb què és conegut el cineasta greco-francès Konstantíno Gavrás

(1933). Directiu d'una companyia paperera, Davert és víctima d'una reducció de personal que precedeix a una deslocalització. Al principi, no s'ho pren a la valenta, convençut que, amb les seues capacitats, trobarà feina en un tres i no res. Però passen els mesos i ningú no pica a la seua porta. És aleshores quan Davert, obnubilat per la desesperació, idea una peculiar manera d'aconseguir allò que es proposa, tot fent bo el principi *hobbesià* segons el qual l'home és un llop per a l'home. Tot siga per mantindre el seu nivell de vida i el seu estatus social. El principi maquiavèlic segons el qual la finalitat justifica els mitjans es converteix en el fil conductor de la pel·lícula. «Abans amb els companys de la feina érem una tribu; treballàvem junts; ens ajudàvem [...] Ara, en l'atur, som enemics. Pitjor encara, som competència», etziba Davert —a qui interpreta l'actor francès José García (1966)— en una de les moltes dissertacions en què, en aquest film, el protagonista trau a la llum la perversitat del sistema.

La manera com es dibuixa el perfil de Davert és sublim. Ell és un directiu acomodat de xalet i televisió

Arcadia esdevé una denúncia pública del capitalisme i de les conseqüències de les polítiques neoliberals sobre el mercat de treball

de pagament, pare de família amb una plàcida existència. Fins que se n'adona que ja no encaixa en l'engrenatge laboral, que ha estat expulsat. Aleshores emergeixen les contradiccions d'un home que brama contra el sistema però que, alhora, actua amb una ferocitat inhumana per tal de tornar a formar-hi part, per tal de recuperar la seua posició benestant.

Arcadia és una de les moltes pel·lícules de l'anomenat cinema social que, a Europa, aborda la degradació del mercat laboral. Al costat de *Los lunes al sol*, *Smoking Room*, *Las chicas de la lencería*, *El método* o *Recursos humanos*, esdevé una denúncia del capitalisme i de les conseqüències de les polítiques neoliberals sobre el mercat de treball. Hi ha, al film, la qüestió existencial, però allò que realment subjau és una crítica, alhora ferotge i mordaç, a un sistema que té la competitivitat com a motor.

Costa-Gavras utilitza la pantalla per remoure la consciència de l'espectador. En *Arcadia* — film basat en una novel·la de Donald E. Westlake (1933-2008), *The Ax—*, ens recorda que la precarització del treball no és conseqüència de la crisi, sinó d'un

procés que té les seues arrels en la dècada de 1970 i que es consolida amb la caiguda del mur. La globalització intensifica la competència empresarial, circumstància que facilita la deslocalització de les empreses i, per tant, també de l'ocupació. El resultat és una major competitivitat i l'acceptació d'unes pitjors condicions de feina en un context de desregulació del mercat laboral. La reivindicació col·lectiva es dissol al crit de «campi qui pugui». Ho verbalitza excel·lentment Duvert en un moment de la pel·lícula: «Hauríem de treballar junts en lloc de lluitar a soles per les molles». Pels qui s'han inserit recentment en el mercat laboral, aquestes condicions formen part natural del model. Pels qui van començar la seua carrera pensant que un lloc de feina era per sempre, la topada amb aquesta realitat genera un terrabastall identitari de gran magnitud. Les trajectòries vitals es frustren, i de la frustració emergeix la pitjor cara dels éssers humans. «Ens caldria posar a l'home en el centre de tot», diu un dels «adversaris» de Davert després d'una llarga dissertació sobre la perversitat del sistema. Potser si ho férem així no ens caldrien tantes píndoles. ■

Arcadia **Costa-Gavras**

2005